

Okruhy ke státním závěrečným zkouškám

bakalářské studium Sociální pedagogika a poradenství

I. okruh Sociální pedagogika

1. Sociální pedagogika jako vědní disciplína, její vztah k příbuzným a participujícím oborům. Pojetí a paradigmatu sociální pedagogiky.
2. Životní situace a životní dráha jako základní teoretický koncept sociální pedagogiky.
3. Vzájemný vztah prostředí a výchovy (dispozice člověka, vliv prostředí na jedince, klasifikace a typologie prostředí).
4. Přirozená prostředí výchovy. Charakteristika, funkce, podněty, poruchy přirozených prostředí výchovy.
5. Charakteristika a východiska sociální práce. Současné pojetí sociální práce, tzv. trojí pojetí sociální práce.
6. Klient v sociální práci, charakteristika základních typů klientů a specifika práce s vybranými typy klientů.
7. Individuální práce s klientem v sociální práci, vztah klient a sociální pracovník/poradce, navazování kontaktu s klientem, zpětná vazba.
8. Charakteristika a typologie sociálních skupin, dynamika skupin, skupinové členství, metody práce se skupinou.
9. Komunitní sociální práce, její cíl, organizace, úrovně komunitní práce.
10. Vymezení základních pojmů- norma a řád. Teorie sociálních deviací.
11. Sociálně patologické jevy a problém sociální kontroly. Charakteristika, etiologie sociálně patologických jevů.
12. Cíle a funkce sociální politiky. Aktéři sociální politiky.
13. Základní charakteristika principů sociální politiky. Příklady jejich aplikací.
14. Charakterizujte systém nástrojů v sociální politice.
15. Sociologické interpretace výchovy, vzdělávání a školy (klasické teorie – konsensuální, konfliktní, interpretativní, současné teorie, teorie středního dosahu ve výchově a ve vzdělávání).
16. Role vzdělání v procesu sociální stratifikace a sociální mobility. Teorie a výzkumy rovnosti vzdělávacích příležitostí – teorie kulturního kapitálu, teorie řečového deficitu a další relevantní teorie a výzkumy.
17. Teorie a druhy učení. Sociální učení (např. Bandurova teorie).
18. Problém normality vývoje osobnosti. Pojetí a kriteria normality, psychická deprivace a subdeprivace.
19. Předmět pedagogiky. Přístupy k definování výchovy, typické součásti jednotlivých vymezení výchovy. Základní pedagogické kategorie: cíl obsah, forma, metoda, činitelé výchovy.
20. Systém pedagogických věd. Funkce a charakteristika základních pedagogických disciplín a aplikovaných pedagogických disciplín. Hraniční pedagogické disciplíny. Vztah pedagogiky k jiným vědám. Proces integrace a diferenciací ve vědě.
21. Dědičnost – prostředí – výchova. Základní charakteristika vztahů, představitelé jednotlivých přístupů: pedagogiky zdůrazňující dědičnost, pedagogiky zdůrazňující vliv prostředí. Pedagogický optimismus, pesimismus, fatalismus.
22. Cíle a obsah výchovy. Základní charakteristika těchto kategorií. Způsoby stanovování cílů výchovy v pedagogice. Příklady cílů výchovy: obecné –

- specifické, teoretické – praktické, adaptační – anticipační, materiální – formální apod. Složky výchovy. Vzdělání a jeho zdroje.
23. Metody, formy, principy a činitelé výchovy. Základní charakteristika těchto kategorií. Klasifikace metod a forem výchovy. Klasické a „nové“ principy výchovy. Subjekt a objekt výchovy a jejich vztah.
  24. Vzdělávací soustava a výchovné instituce v ČR. Formální a neformální vzdělávání, informální učení. Školská soustava – základní charakteristika. Systém výchovných institucí a jejich zaměření, funkce.
  25. Současné proměny rodiny a rodičovství a funkce rodiny z hlediska individuálního a společenského. Výchova v rodině, rodinné výchovné modely, principy rodinné výchovy.
  26. Systém náhradní rodinné péče, instituce náhradní rodinné výchovy.

II. okruh Teorie pedagogické a poradenské práce

1. Pedagogické teorie. Základní charakteristika, součásti pedagogické teorie, klasifikace, význam. Význam pedagogických teorií. Vztahy pedagogické teorie a pedagogické praxe.
2. Akademické teorie – základní charakteristika a členění (tradicionalistické a generalistické teorie), hlavní představitelé. Význam.
3. Sociokognitivní a kognitivně psychologické teorie – základní charakteristika a členění (vztah člověka a prostředí, teorie sociálního učení, teorie sociokognitivního konfliktu, Vygotského teorie, teorie kontextualizovaného učení, teorie kooperativního vyučování a učení; konstrukce poznání, konstruktivismus, pedagogické profily), hlavní představitelé, význam.
4. Spiritualistické a personalistické teorie – základní charakteristika a členění (zejm. spirituální obnova, principy spiritualistického vzdělávání; rozvoj osobnosti, nedirektivní vzdělávání, nehumanistické teorie, interaktivní teorie, otevřená pedagogika), hlavní představitelé, význam.
5. Technologické teorie – základní charakteristika a členění (systémové tendence, hypermediální tendence), hlavní představitelé, význam.
6. Sociální teorie – základní charakteristika a členění (institucionální pedagogika, pedagogika probouzející uvědomění, ekosociální teorie vzdělávání), hlavní představitelé, význam.
7. Aktuální situace ve vzdělávání poradců v České republice.
8. Koncepce poradenství a modely poradenské práce v historickém vývoji (poradenství jako orientace, vedení a péče, podpora růstu, poradenství jako prevence, diagnostické poradenství, výchovné poradenství, vývojová koncepcí poradenství aj.).
9. Charakteristika jednotlivých druhů poradenství (výchovné, rodinné, profesní a kariérové, sociální, komunitní, atd.) a oblastí poradenských služeb v pomáhajících profesích.
10. Poradenské teorie a školy, jejich klasifikace a základní charakteristika. Úloha teorie v poradenské práci.
11. Poradenský proces, jeho fáze, podmínky, Vztah poradce a klienta, role poradce v poradenském procesu. Komunikace v poradenství.
12. Metody a formy poradenské práce (např. diagnostické, anamnestické, skrinigové metody, např. individuální a skupinové poradenství, distanční poradenství, apod).
13. Charakteristika poradenských služeb v současné škole.
14. Pomáhající profese a profese sociálního pedagoga. Profese sociálního pedagoga (předpoklady pro její výkon, kompetence, etika profese, uplatnění).
15. Předškolní pedagogika a její nejvýznamnější poznatky o výchově, vzdělávání a péči o děti od narození do šesti let v institucích a v rodině.
16. Rozvoj lidských zdrojů v mezinárodní a české perspektivě. Vztah rozvoje lidských zdrojů a celoživotního učení. Širší sociální a ekonomické souvislosti rozvoje lidských zdrojů. Záměry a cíle formulované v základních programových dokumentech EU (Memorandum o celoživotním učení, Bílá kniha) a ČR (Bílá kniha, Strategie rozvoje lidských zdrojů)
17. Rozvoj lidských zdrojů jako předmět zájmu andragogiky a dalších oborů (personalistika, manažerské teorie aj.). Management a marketing vzdělávání dospělých. Rozvoj lidských zdrojů na individuální, organizační a národní úrovni. Obory zabývající se vzděláváním dospělých a rozvojem lidských zdrojů.

Andragogika, personalistika a management lidských zdrojů, jejich vzájemné vztahy a vymezení.

18. Pedagogika volného času, pojetí a funkce volného času, aktivity ve volném čase. Koncepce výchovy ve volném čase (výchova zážitkem, animací).
19. Speciální pedagogika, její předmět, členění speciálně pedagogických disciplín, speciální vzdělávací potřeby, prostředky k uspokojování speciálních vzdělávacích potřeb.
20. Formy speciálního vzdělávání podle míry začlenění dítěte do intaktní populace, přednosti a nevýhody jednotlivých forem vzdělávání, kritéria pro volbu formy speciálního vzdělávání.
21. Systém speciálního vzdělávání v ČR a instituce, které speciální vzdělávání zajišťují.
22. Speciální vzdělávací podpora dospělých lidí se zdravotním postižením. Příklady institucí, které zajišťují vzdělávací podporu dospělých lidí se zdravotním postižením.
23. Speciálně pedagogické metody a terapeuticko - formativní přístupy využívané při podpoře osob se zdravotním postižením.
24. Mediální výchova. Koncept mediální gramotnosti, různé způsoby jeho vymezení. Kritické a činnostní pojetí mediální výchovy.
25. Environmentální výchova: vymezení disciplíny a jejího předmětu, současné směry v environmentální výchově. Institucionální základna a realizace environmentální výchovy v ČR, státní politika EVVO.
26. Dramatická výchova a možnosti využití jejích postupů ve výchovných a vzdělávacích procesech ve školním i mimoškolním prostředí.

III. okruh Pedagogická diagnostika a metodologie

1. Metodologie pedagogiky jako sociální vědy. Vztah k metodologii věd příbuzných (andragogika, sociologie, demografie, psychologie). Současné trendy v obsahu a metodologii pedagogického výzkumu.
2. Model empirické vědy. Fáze empirického výzkumu. Hypotézy, verifikace a falzifikace. Operacionalizace. Měření, validita, reliabilita.
3. Reprezentativní výzkumy. Měření a zobecnění. Silné a slabé stránky reprezentativních výzkumů.
4. Experimentální výzkumný design. Kontrola podmínek experimentu. Akční výzkum jako angažovaný experimentální přístup v konkrétním kontextu.
5. Případová studie jako výzkumný design. Jedinečnost jako objekt zájmu. Holistický hloubkový přístup. Silné a slabé stránky případové studie.
6. Testování a hodnocení. Výkon jako objekt měření. Měření dosažených výsledků a měření potenciálu.
7. Metody a techniky dotazování: možnosti a omezení využití dotazníku a interview v pedagogickém výzkumu, specifika administrace výzkumného nástroje, zásady formulace a výběru položek dotazníku/interview, typy položek, struktura dotazníku/interview.
8. Metody a techniky zkoumání postojů: nejznámější metody a techniky, jejich charakteristika, využití v pedagogickém výzkumu, zásady tvorby výzkumných nástrojů, zpracování a interpretace dat.
9. Metody a techniky zkoumání sociální a pedagogické interakce: nejznámější metody a techniky, jejich charakteristika, využití v pedagogickém výzkumu, zásady tvorby výzkumných nástrojů, zpracování a interpretace dat.
10. Metody a techniky zkoumání interindividuálních a skupinových vztahů: nejznámější metody a techniky, jejich charakteristika, využití v pedagogickém výzkumu, zásady tvorby výzkumných nástrojů, zpracování a interpretace dat.
11. Obsahová analýza: charakteristika techniky, možnosti využití, specifika výběru vzorku a tvorby aparátu záznamových jednotek, analýza a interpretace dat získaných obsahovou analýzou.
12. Experiment v pedagogickém výzkumu: možnosti a omezení využití experimentu v pedagogickém výzkumu, druhy experimentu, typy zkrslení.
13. Organizace a příprava výzkumného šetření: druhy výběru výzkumného souboru, kritéria pro rozhodování o volbě metod a technik, ekonomické, technické a personální limity organizace a realizace výzkumného šetření.
14. Demografický a sociologický výzkum: předmět výzkumu demografie a sociologie, metody sběru soc. a demograf. dat, veřejné zdroje soc. a demograf. dat a možnosti jejich využití v sociální pedagogice.
15. Pedagogická diagnostika, její cíl, obsah, metody (pozorování; analýzy - výkonů, produktů, dokumentace; testy atd.) přístupy (edukometrický, kasuistický).
16. Diagnostický rozhovor, jeho okolnosti, doporučení pro vedení diagnostického rozhovoru, diagnostické metody doplňující diagnostický rozhovor.
17. Metoda testování v pedagogické diagnostice a její využití v poradenství.
18. Dokumentace o jedinci jako zdroj diagnostických údajů, využití produktového portfolia pro pedagogickou diagnostiku. Práce s dokumentací.
19. Motivace a zájem, význam motivace pro učení, diagnostika motivace jedince k učení, motivace a školní vzdělávání, motivace a celoživotní učení, intervence u nedostatečně motivovaného žáka.

20. Dovednosti. Typologie dovedností. Diagnostika dovedností žáka (klienta). Návyky. Diagnostika návyků žáka (klienta). Návyky spojené s učením.
21. Diagnostika vlivu rodiny na školní úspěšnost dítěte, důvody k následné intervenci a její charakter.
22. Sebepojetí a sebeuposuzování jedince, vliv sebepojetí a sebeuposuzování na úspěšnost jedince při učení, diagnostika sebepojetí a sebeuposuzování, důvody k následné intervenci a její charakter.
23. Připravenost dítěte na učení ve školských zařízeních, připravenost dítěte na povinnou školní docházku, diagnostika školní zralosti, adaptace jedince na školská zařízení, diagnostika v oblasti adaptace, důvody k následné intervenci a její charakter.
24. Profesní orientace jedince, diagnostika v oblasti profesního a kariérového poradenství.
25. Syndrom lehkých mozkových dysfunkcí, dopady lehkých mozkových dysfunkcí na učení jedince, diagnostika poruch chování na bázi lehkých mozkových dysfunkcí, intervence a poradenská činnost zaměřená na lidi se syndromem lehkých mozkových dysfunkcí.
26. Poruchy učení, specifické vývojové poruchy učení (SVPU), dopady SVPU na učení jedince, diagnostika poruch učení, poradenská intervence a poradenská činnost zaměřená na lidi s SVPU.
27. Sociální a pedagogická komunikace: vymezení pojmů, komunikace jako proces (obsahová a vztahová rovina). Verbální a neverbální komunikace v práci pedagoga. Vnitřní a vnější komunikační kontext.
28. Komunikační situace ve třídě: specifika školního jazyka, směr komunikace a její pravidla, výukový dialog, učitelské otázky, jejich typy a funkce, žákovské repliky, reakce učitele na žákovské repliky.